

Згідно з результатами можна зробити висновок, що створення педагогом психолого-педагогічних умов у процесі викладання методики математики позитивно впливає на весь навчальний процес, спонукає студентів до активної творчої діяльності, завдяки чому студенти досить легко складають творчі завдання, а також краще засвоюють навчальний матеріал.

Висновки. Для розвитку творчого мислення майбутніх учителів початкових класів у процесі викладання методики математики ми рекомендуємо викладачам ВНЗ використовувати інтерактивні педагогічні технології та евристичні форми і методи навчання. Крім цього, враховувати індивідуальні особливості кожного студента, в першу чергу всебічний розвиток особистості, пізнавальну мотивацію та їх самостійну діяльність. На заняттях створювати атмосферу співпраці, співтворчості через реалізацію суб'єкт – суб'єктних стосунків у процесі навчання; аналізувати будь-яке виконане завдання, дію, діяльність студента з трьох позицій: учителя, учня, методиста.

Обов'язково орієнтувати студентів на творче осмислення кожного завдання, етапу уроку, конкретної діяльності через визначення цілей, прийомів виконання, передбачення наслідків (тобто прогнозування ефективності навчального процесу).

Постійно залучати студентів до вирішення творчих завдань, організовувати навчання в малих групах, надавати право вибору навчального матеріалу творчого характеру для практичних занять і створювати (розробляти) власні варіанти рішень, зразків схем, опорних сигналів і конспектів, систем питань.

Література

1. Андреев В.И. Воспитание и самовоспитание творческой личности / В. И. Андреев. – Казань : Издательство Казанского университета, 1988. – 238 с.
2. Барко В. І. Як визначити творчі здібності людини? / І. В. Барко, А. М. Тютюнникова. – К. : Освіта, 1991. – 79 с.
3. Бердяев Н.А. Смысл творчества. Опыт оправдания человека / Н. А. Бердяев. – М. : Фолио – Аст, 2002. – 283 с.
4. Давыдов В.В. Научное обеспечение образования в свете педагогического мышления / В.В. Давыдов // Новое педагогическое мышление – М. : Педагогика, 1989. – 264 с.
5. Давыдов В.В. Психологический словарь / В. Давыдов, А.Запорожец. – М. : Просвещение, 1983. – 178 с.
6. Кичук Н.В. От творчества учителя к творчеству ученика / Н. В. Кичук. – Измаил : Фланта, 1992. – 96 с.
7. Краткий психологический словарь / Гл. ред. А.В. Петровский, – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 380 с.
8. Лазарев В.С. Научные сообщения. / В. С. Лазарев, Н. В. Хоноплина // Педагогика, 1999. – № 6. – С.12-18.
9. Моляко В.А. Психология решения творческих задач / В. А. Моляко. – К. : Радянська Школа, 1983. – 98 с.
10. Хуторской А.В. Современная дидактика / А. В. Хуторской. – СПб. : «Питер», 2001. – 554 с. – (Серия «Учебник нового века»).

УДК: 37.013.42/477):371.3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ОСІБ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

О.В.Волошина

Анотація. У статті охарактеризовані основні напрямки розвитку освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку, розкрито відмінності між інтегрованою та інклюзивною освітою.

Ключові слова: інклюзивне навчання, інтегровані форми навчання, діти з особливими освітніми потребами.

Аннотация. В статье охарактеризованы основные направления развития образования детей с ограниченными возможностями здоровья, раскрыты отличия между интегрированным и инклюзивным образованием.

Ключевые слова: инклюзивное обучение, интегрированные формы обучения, дети с особыми образовательными потребностями.

Abstract. The article described the main lines of education of persons with special psychological and physical development has been the difference between integrated and inclusive osvitoiu.

Keywords: inclusive education, integrated learning, children with special educational potrebamy.

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в Україні, процес входження у світове економічне співтовариство зумовили зміну ставлення суспільства до проблем людей з обмеженими

Матеріали конференції "Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти"

можливостями здоров'я; привели до усвідомлення необхідності їх більшої інтеграції в соціум та боротьбі з різними проявами сегрегації.

Мета даної статті полягає у характеристиці основних напрямків розвитку освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку, у розкритті відмінностей між інтегрованою та інклюзивною освітою.

Виклад основного матеріалу. Освітня інтеграція (інклюзія) дітей з особливими потребами – це процес, який отримує все більше поширення у світі. Тому проблема аналізу особливостей інтегрованої освіти є досить актуальною.

В XVII ст. швейцарський математик Я. Бернуллі вводить у математику термін «інтеграл». У наступні три століття термін «інтегрувати» поступово входить в інші галузі наукового знання: спочатку у філософію, потім у психологію, соціологію, а згодом і в педагогіку. Термін «інтеграція» походить від латинських слів «integrare» – заповнювати, доповнювати і «integer» – заповнений, цілісний.

У педагогіці термін «соціальна інтеграція» з'явився в XX ст. і застосовувався спочатку переважно в США стосовно проблем расових, етнічних меншин, пізніше – дітей емігрантів і лише в останні десятиліття (з 60-х років XX ст.) термін увійшов у мову на Європейському континенті та став застосовуватися в контексті проблем осіб з обмеженими можливостями (інвалідів).

В історії педагогіки виникнення феномена спільного навчання (саме так, а не «інтеграція», він називався спочатку) звичайних дітей і дітей із проблемами в розвитку (XIX ст.) було підготовлено широким поширенням і впровадженням у європейську освітню практику педагогічних ідей Й.Песталоцці.

На сучасному етапі корекційна педагогіка визначає інтеграцію як включення дітей з обмеженими функціональними можливостями в оточуюче середовище, міжособистісні зв'язки з метою максимальної нормалізації їх соціокультурного статусу; як процес і результат надання їм прав, реальних можливостей брати участь в усіх видах і формах соціального життя нарівні з іншими членами суспільства в умовах, що компенсують відхилення у розвитку чи обмежені можливості [4, с. 101].

Необхідно зазначити, що стабільність та процвітання суспільства залежать не тільки від освіченості його членів, але й від накопиченого особистістю соціального досвіду, можливості соціальної адаптації та розвитку. Ідея Л.Виготського про системну побудову дефекту дозволила йому виділити в аномальному розвитку дві групи явищ. Це – первинні порушення, що безпосередньо впливають із біологічного характеру хвороби, і вторинні порушення, які виникають у ході соціального розвитку дитини, її взаємодії з навколишнім світом. Важливою складовою виступає ефективність процесу соціалізації людини. У цьому контексті соціальна компетентність, що у прийнятих ЮНЕСКО документах позначається як «функціональна грамотність», не сформована у дітей-інвалідів і виражається в «невмінні використати мінливі ситуації та керувати життєвими обставинами» [7]. Виникає необхідність створення умов з ліквідації цієї «безграмотності». Здійснення доступності дітям з інвалідністю до соціальних благ і шляхів соціалізації, у тому числі і освіти, зможе регулювати динаміку розвитку процесів їхньої інтеграції в суспільство. Така політика дозволить запобігти маргіналізації людей з інвалідністю.

Подібні ініціативи можуть успішно розвиватися, якщо будуть створені відповідні нормативні та інституційні умови. До нормативних умов відноситься розробка відповідної законодавчої бази, а до інституційних – створення навчально-методичної документації та формування освітнього середовища, у якому отримали б розвиток принципи толерантності, інтеграції, партнерства [7].

Перехід до освітньої інтеграції пов'язаний з виникненням і реальним втіленням концепції «відкритого громадянського суспільства». У шкільній освіті це втілюється в розробку концептуальних положень, що створюють умови для забезпечення дійсної рівності в засвоєнні дітьми з обмеженими можливостями здоров'я різних рівнів освітнього стандарту. Підхід «школа для всіх» був викладений у Саламанській декларації, прийнятій в 1994 році 92 країнами, у тому числі і Україною.

Саламанська декларація наголошує, що:

- кожна дитина має основне право на освіту і повинна мати можливість отримувати і підтримувати допустимий рівень знань;
- кожна дитина має унікальні особливості, інтереси, здібності та навчальні потреби;
- необхідно розробляти систему освіти і виконувати освітні програми таким чином, щоб враховувати різноманітність цих особливостей і потреб;
- особи, що мають особливі потреби в галузі освіти, повинні мати доступ до навчання в звичайних школах, у яких повинні бути створені умови з метою задоволення цих потреб;

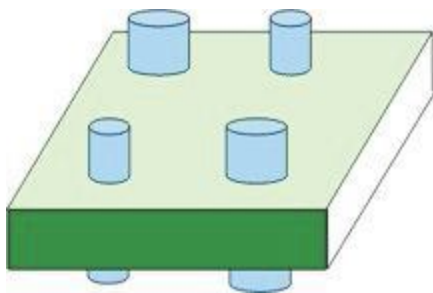
- звичайні школи з інклюзивною орієнтацією є найбільш ефективним методом боротьби з дискримінаційними поглядами; створення позитивної атмосфери в громадах, побудови інклюзивного суспільства і забезпечення освіти для всіх [3].

На сучасному етапі у процес інтеграції осіб з особливими потребами залучені всі високорозвинені країни. Серед країн з найбільш розробленим законодавством, що підтримує інклюзивну освіту, можна виділити Великобританію, Данію, Ісландію, Іспанію, Італію, Канаду, Кіпр, Мальту, Нідерланди, Норвегію, США, Фінляндію, Швецію, Японію.

Розглянемо, у чому ж полягають особливості інклюзивної освіти.

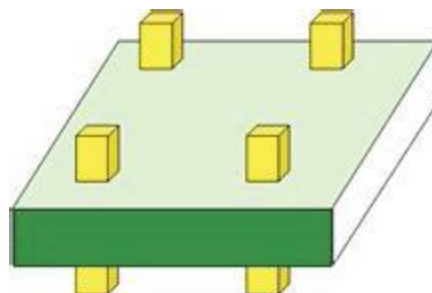
Наочно та зрозуміло пояснює поняття «інклюзивна освіта» схема, що опублікована на сайті <http://obrazovanie.perspektiva-inva.ru/> [2].

Звичайна освіта націлена на звичайних дітей, включає в себе звичайних педагогів і звичайні школи. Спеціальна освіта включає роботу з особливими дітьми, під них пристосовується і школа, і педагоги. Інтегрована освіта за допомогою реабілітації та адаптації пристосовує дитину з особливими освітніми потребами до звичайної освіти. І нарешті, інклюзивна освіта, сприймаючи дитину такою, якою вона є, пристосовує під неї систему освіти.

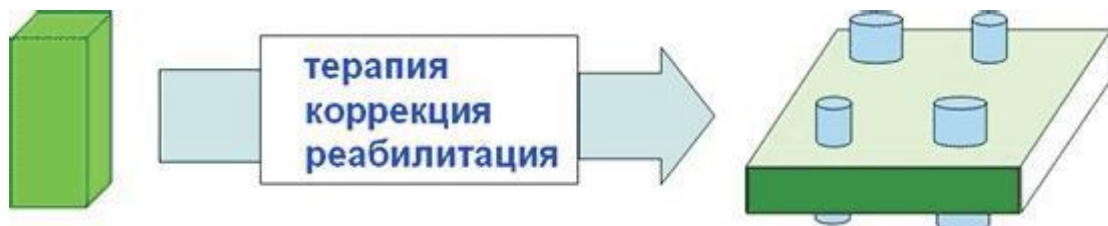
«Звичайна» освіта:

- «звичайна» дитина;
- овальні кілочки для овальних отворів;
- звичайні педагоги;
- звичайні школи.

Фахова освіта:

- особлива дитина;
- квадратні кілочки для квадратних отворів;
- спеціальні педагоги;
- спеціальні школи.

Інтегрована освіта:

- адаптація дитини до вимог системи;
- система залишається незмінною;
- перетворення квадратних кілочків у овальні;
- дитина або адаптується до системи, або стає для неї неприйнятною.

Інклюзивна освіта:

- усі діти різні;
- усі діти можуть навчатися;
- існують різні можливості, різні етнічні групи, різний ріст, вік, походження, стать;
- система адаптується до дитини.

«Інтеграція» означає процес приведення потреб дітей-інвалідів у відповідність до системи освіти, що залишається в цілому незмінною. У цьому випадку це односторонній процес, спрямований на формування еталонних освітніх потреб або реабілітацію загублених. Це «підлаштування» дитини з інвалідністю під необхідні освітні норми. Слід зазначити, що інтегративні процеси зовсім не спрямовані на протиставлення інтегрованих закладів корекційній освіті. Інтеграція – «дитя» спеціальної педагогіки, тому що інтегрована у загальноосвітнє середовище дитина залишається під його патронатом: вона або навчається в спеціалізованому класі при загальноосвітньому закладі, або обов'язково отримує корекційну допомогу, коли навчається у звичайному класі. У сучасній педагогіці розвиваються дві основні моделі педагогічної інтеграції. Інтернальна інтеграція – інтеграція всередині системи фахової освіти та екстернальна припускає взаємодію спеціальної та масової освіти [5].

Зазначимо, що Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» пропонує термін «інклюзія» як такий, що є відмінним від терміна «інтеграція» за своїм концептуальним підходом. Зокрема, в Міжнародних консультаціях із питань навчання осіб з особливими освітніми потребами зазначено, що «...інтеграція визначається як зусилля, спрямовані на введення дітей у регулярний освітній простір. Інклюзія – це політика і процес, що дає змогу всім дітям брати участь у всіх програмах». Відмінність у підходах полягає у визнанні того факту, що ми змінюємо суспільство, аби воно врахувало і пристосувалося до індивідуальних потреб людей, а не навпаки [6, с. 9].

Термін «інклюзія» трактується як процес реформування освітнього процесу, зміни навчальних програм, методики навчання, та, найголовніше, зміни стереотипного сприйняття інвалідів, що забезпечить створення безбар'єрного середовища в самому широкому значенні слова та відсутність будь-якої дискримінації. Інклюзія не зводиться до відкриття для дітей-інвалідів дверей школи. Це серйозна інтелектуальна, організаційна та емоційна робота, яка вимагає дійсної віддачі від усіх суб'єктів освітнього процесу, насамперед, від школярів, учителів і батьків. Виникає необхідність формування соціальної згуртованості шляхом просвітницької роботи про переваги спільного навчання дітей-інвалідів з дітьми без інвалідності.

Безумовно, необхідно проводити різні заходи, що сприяють формуванню адекватного ставлення до інвалідності. Крім цього, вони повинні бути спрямовані на формування толерантного ставлення до інвалідності в системі освіти та виступати механізмом гармонійного розвитку особистості учнів.

Можемо зробити висновок, що термін «інклюзія» ширший, ніж «інтеграція». Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є досить складною, але відповідає його здібностям. Інклюзія враховує як потреби, так і спеціальні умови, підтримку, необхідні учням та учителям для досягнення успіху. В інклюзивній школі кожного приймають та вважають важливим членом колективу, це надає особливий дитині впевненості у собі та виховує в інших дітях чуйність і розуміння. Учня з особливими освітніми потребами підтримують однолітки та інші члени шкільного колективу для задоволення його спеціальних освітніх потреб.

На сьогоднішній день існують такі бар'єри для повномасштабної реалізації проекту впровадження інклюзивної освіти:

- архітектурна непристосованість освітніх закладів;
- діти з особливими освітніми потребами часто визнаються такими, яких неможливо навчити;
- більшість учителів і директорів масових шкіл недостатньо володіють інформацією та не готові до включення дітей-інвалідів у процес навчання в масовій школі;
- батьки дітей-інвалідів не знають, як відстоювати права власних дітей на освіту, і відчувають страх перед системою освіти та соціальної підтримки.

Перехід до інклюзивного навчання у вітчизняному контексті як загальний вектор розвитку освіти визначений тим, що Україна ратифікувала основні міжнародні правові документи: Декларацію ООН «Про права людини», «Про права інвалідів», Конвенцію ООН «Про права дитини». Втім, нині в Україні спостерігається ситуація, що характеризується наявністю законодавства, яке декларує права дітей з особливими освітніми потребами на розвиток, здобуття освіти, соціальне інтегрування, але водночас не вказує практичних механізмів їхньої реалізації.

Для виконання вимог міжнародних нормативно-правових документів в Україні створено Концепцію розвитку інклюзивної освіти.

Метою Концепції є спрямування діяльності на:

- формування нової філософії суспільства – позитивного ставлення до дітей та осіб із порушеннями психофізичного розвитку та інвалідністю;
- створення умов для реалізації державної політики забезпечення конституційних прав і гарантій дітям з особливими освітніми потребами у сфері освіти;
- удосконалення системи освіти і соціальної реабілітації дітей із порушеннями психофізичного розвитку, зокрема з інвалідністю, через упровадження інноваційних технологій, зокрема інклюзивного навчання, з використанням адаптованого міжнародного досвіду [1, с.4].

Отже, держава має забезпечити доступність до якісної освіти відповідного рівня дітям з особливими освітніми потребами з урахуванням здібностей, потенціалу, бажань та інтересів кожної дитини.

Визначення оптимальних шляхів і засобів розв'язання проблеми ґрунтується на відповідному кадровому, матеріально-технічному, інформаційному та нормативно-правовому забезпеченні.

Висновки. Можемо відзначити, що інтеграція дітей з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади, де в контексті спілкування зі здоровими однолітками, здійснюється спеціальна корекційно-розвиваюча робота та психологічна допомога дітям і їхнім батькам, є однією з умов подолання недоліків розвитку та успішної соціальної адаптації таких дітей у суспільство. Вітчизняна система фахової освіти поступово освоює нову для неї концепцію інтеграції та реабілітації людини з обмеженими можливостями, центром якої є сама людина, її освітні та інші особливі потреби, її права та інтереси.

Література

1. Концепція розвитку інклюзивної освіти. // Дефектолог. – 2010. – № 3 – С. 3–5.
2. Основные принципы инклюзии. — Иллюстрация [Электронный ресурс] // Сайт Региональной Общественной Организации Инвалидов (РООИ) «Перспектива». — М., 2005. — Режим доступа: <http://obrazovanie.perspektiva-inva.ru/?612>.
3. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994г. — К., 2000. — 21 с.
4. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 335 с.
5. Социально-педагогическая интеграция. Первые шаги: толерантность — объединяем усилия. — М.: Тервинф, 2001. — 140 с.
6. Софій Н. Філософія інклюзивної освіти. / Н. Софій, Ю. Найда // Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні. Науково-методичний збірник до Всеукраїнської науково-практичної конференції. — Київ, 2007. — С.7-14.
7. Романов П. Политика инвалидности: социальное гражданство инвалидов в современной России. / П. Романов, Е. Ярская-Смирнова. — Саратов: Научная книга. 2006. - 260с.

УДК 378.015

БАЗОВІ ПАРАМЕТРИ КОНЦЕПЦІЙ ВИХОВАННЯ

В.М. Галузяк

Анотація. У статті визначаються базові параметри, які характеризують суб'єктивний "образ виховання" педагогів і визначають різноманітні підходи до розуміння сутності виховання.

Ключові слова: концепція виховання, "образ виховання", особистісний конструкт.

Аннотация. В статье определяются базовые параметры, которые характеризуют субъективный "образ воспитания" педагогов и определяют разнообразные подходы к пониманию сущности воспитания.

Ключевые слова: концепция воспитания, "образ воспитания", личностный конструкт.

Abstract. Base parameters that characterize subjective "character of education" of teachers and determine the various going near understanding of essence of education are determined in the article.

Keywords: conception of education, "character of education", personality construct.